

Господинов, тъгата и Минотавъра¹

Бойко Пенчев

Колкото по-успешен и обичан от публиката е един автор, толкова по-напрегнати са очакванията към новата му книга. Тя трябва да носи от същото, заради което сме харесали предишните, и в същото време да е различна, надхвърляща представата ни за този автор. "Физика на тъгата" на Георги Господинов перфектно се справя с този баланс. С "Естествен роман" и останалите си текстове Господинов създаде публика и формира вкус. "Физика на тъгата" е 100% Георги Господинов и същевременно нещо повече. Вторият роман не само е различен от първия – той ни предлага един друг контекст, по-топъл и интимен, през който да четем написаното досега от този автор.

Общото между "Физика на тъгата" и "Естествен роман" е в структурата и повествователните ходове. Вече сме подготвени за фрагментарното, фасетъчно повествование, в което сюжетът се разпада в лабиринт от списъци, сведения, истории, приучени сме към умелата смяна на регистрите. Новият роман обаче е с по-масивна архитектура, разпадането е прибрано около фигурата на разказвача. Разказвачът, който носи името и биографичните белези на самия Георги Господинов. В "Естествен роман" обаче "истинският" Георги Господинов се удвояваше в различни огледални персонификации, докато във "Физика на тъгата" той е вече главният герой. Заедно с тъгата и Минотавъра.

В самото начало на романа е заявена идеята за множествената идентичност – "Аз сме". Първоначално разказвачът се превъплътява в съзнанието на други хора, най-вече дядото и бащата, по-късно губи тази своя способност и започва да я компенсира със събирането на истории. Тук обаче трябва да се пазим от едно голямо недоразумение. "Физика на тъгата" е пределно лична, но напълно неавтобиографична книга. По-точно е да се каже, че романът подрежда автобиографичните фрагменти в едно условно време, в което спомените, близките, собственото тяло са използвани като сигнатури на тъгата, входове към неизразимото, което е истинската тема на романа. Родители и деца не сглобяват сюжет, а са вкарани като образи, внушаващи усещане за съкровено и важното, което ни се изплъзва с времето. Георги Господинов е "Георги Господинов" - око за образи и ухо за истории, памет за убегливото, фотоапарат, снимащ небето, лексикон, кутия за изрезки. Този "Георги Господинов" е всъщност една особена сетивност, начин на чувстване и мислене, който авторът щедро и коварно ни предлага – за да погледнем към света и към самите себе си.

Романът можеше да се казва и "Изкуството на тъгата". Откъде идва тази всепроникваща, бавна тъга и какво оправдава нейното генерализиране? Произходът ѝ в натрапчивото усещане за пропуснатото, за неизживяното, за всичко онова, което е останало зад гърба ни като неосъществена възможност. С всеки свой избор ние се отказваме от нещо, загърбваме някаква възможност, която след това ни тревожи като призрак. Като спомена за улица, по която бихме могли да тръгнем, но не сме. Или като живот, който би могъл да е нашият, но не е. Такава е

¹ Господинов, тъгата и Минотавъра. Бойко Пенчев. Капитал light, 5.01.2012:
http://www.capital.bg/light/revju/knigi/2012/01/05/1739133_gospodinov_tugata_i_minotavura/

тъгата на Господинов, не случайно тематизирана по всевъзможни начини от него, включително в публицистични текстове, интервюта и т.н. Коренът на тази тъга не е личен, макар че тя винаги е персонално обогрена. Не е и национален. Тъжни сме не защото сме българи, а защото сме хора. Тъгата на Господинов е копнежът по изгубената цялост – цената, която сме заплатили, за да станем това, което сме.

Разбира се, ние сме създали една културна индустрия, която успешно лекува тази тъга. Лекува я радикално – чрез култивиране на безпаметство. "Физика на тъгата" работи в обратна посока – това е книга за паметта. Памет не за вечното, а за нетрайното, подвластното на времето. Памет за изтласканото. Или за Минотавъра - най-загадъчния образ в романа. Минотавъра е чужд спомен, мит, подозрение за изгубен брат... Минотавъра, подчертава "Физика на тъгата", не е чудовище, а просто едно изоставено дете. Това дете е побрало в себе си човешкото и животинското, т.е. времето и вечността. "... Понеже животните нямат чувство за време (както и децата)...", казва Георги Господинов. Животинското в Минотавъра е безсловесността и липсата на усещане за време – все белези на целостта, чиято загуба поражда тъгата. От друга страна, Минотавъра може да бъде четен като символ на изтласканите опции, на другото ни Аз. Всеки от нас става това, което е, с цената на един изоставен Минотавър някъде в зората на детството. Във "Физика на тъгата" разказвачът непрестанно събира и архивира следите на Минотавъра, за да се превърне накрая в онова, което търси. А на нас оставя да разпознаем своя Минотавър.

За "Физика на тъгата" би могло да се напише и доста по-просто: тя изявява дълбинното сродство между Георги Господинов и Йордан Радичков. Най-вече романиста Радичков, особено с "Ноев ковчег". Ако се абстрахираме от различните стилистики, ще открием общия модел – романът, който не е роман, защото се разплита във всевъзможни посоки и истории, ироничните игри с фигурата на разказвача, който коментира разказаното, магичното превръщане на нещата в думи и на думите в неща... Тъгата също. И най-вече идеята за съхраняването, за Ноевия ковчег – съдът, който трябва да пренесе крехкото, убегливото, привидно незначителното. Радичков и Господинов застават на страната на слабото, неугледното, привидно незначителното – онова, което застава извън медийните прожектори и монументалната история. И което изгражда крехката, летлива субстанция на човешкото.